

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanška ul. 6/l. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilu Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna številka 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

IVAN DIMNIK:

Prosveta in zakon o taksah in pristojbinah.

Osnovni pouk je draven, obči in obvezen.

Državni pouk se daje brez vpisnine, šolnine in drugih pristojbin. Ustava, člen 16.

Za izpričevala učencem koncem šolskega leta ali za potrdila med letom: 1.) osnovnih šol za vsak razred..... 5 Din.

Pripomba: Vpis v višji razred se ne sme izvršiti brez izpričevala o dovršenem nižjem razredu. To pa ne velja za osnovne šole.

Zakon o taksah in pristojbinah, z dne 25. X. 1923, tar. post. 311.

Zadnji stavek k opombi tarifne postavke 311.º je bil pristavljen v načrt zakona šole tedaj, ko so se storili koraki s strani učiteljstva in je »Narodna Prosveta« opozorila na neskladnost te določbe z ustavo, katera določa obvezen in brezplačen osnovni pouk v državi. Pravilnik k tarifnemu zakonu ne daje glede tarifne postavke 311. nobenih navodil. Tako je ostal ta člen v gotovem neskladu z ustavo še naprej.

Je pa polno drugih tarifnih postavk, ki delujejo gotovo ovirajoče na narodno prosveto v državi in to, radi primeroma visokih taks.

Tako določa novi zakon sledeče takse, ki zadevajo šolstvo in prosveto sploh:

Plačati je: za izpite privatnih učencev na osnovnih šolah 20 Din, nižjih razredih srednjih šol 40 Din, v višjih razredih 60 Din (tar. post. 317.); za učiteljski izpit osnov., sred. in strok. šol 100 Din (tar. post. 307. in 308.); za prošnjo k izpitu 5 Din (tar. post. 1.); za pismeno odločbo o pripustu k izpitu 20 Din (tar. postavka 5.); za izpričevala učencem osn. šol 5 Din, niž. razr. sred. šol 5 Din, viš. razr. sred. in strok. šol 10 Din, niž. tečajnih izpitov sred. šol 20 Din, viš. tečajnih izpitov sred. šol in zrelostnih izpričeval na učiteljskih 30 Din (tar. post. 311.); takse na univerzah se gibljejo za vloge in izpite od 30 Din do 1000 Din (tar. post. 312. do 318.); za ponavljavni izpit za vsak predmet na strok. šolah 20 Din (tar. post. 314.); naknadni izpit na strok. šolah za vsak predmet 30 Din (tar. post. 315.); za dovolitev ponavljalnega razr. izpita na sred. šolah za vsak predmet 10 Din, za izpit čez razred za eksterniste koncem leta za vsak predmet 30 Din (tar. post. 316.); za dovolitev, da smejo k zrelostnemu izpitu oni učitelji, ki niso redno

* Kdor želi »Zakon o taksah in pristojbinah«, ga naroči lahko v Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ul. 54.

dovršili učiteljska 30 Din (tar. post. 318.) — to velja tudi za privatne šole in zavode.

Takse, ki tičejo drž. uradnike: za vse prošnje 5 Din (tar. post. 1.); za vsako prilogo 2 Din (tar. post. 2.); za prepise in izpiske 10 Din (tar. post. 42.); za overitvene prve pole 10 Din, vsake nadaljnj. 5 Din (tar. post. 43.); za prijavo k teoretičnemu izpitu po pragmatiki 10 Din, k drž. strok. izp. 20 Din, za izpričevala teh izpitov 30 Din (tar. post. 9.); prošnja za državljanstvo 100 Din (tar. post. 51.); dekret državljanstva 400 Din (tar. post. 58.); če se izreče disciplinarna obsodba pri disc. sodišču 50 Din (tar. post. 48.); za izločitev uradnikov od disciplin. sodišča 50 Din (tar. post. 49.); za pritožbe 20 Din (tar. post. 6.); za vse pismene rešitve 20 Din; za rekurz na državni svet 100 Din; za izpiske rojstva itd. 10 Din.

Takse, ki tičejo splošne prosvetne naprave: vsa prosvetna društva, če nimajo namena denarnega dobička so oproščena taks na vloge z odobritvijo min. za finance (čl. 5., toč. 5.); za dovolitev veselice, koncerta, predavanja itd. 5 Din (tar. post. 99.); na vstopnice: za gledališča, umet. koncerte, dirke 10%, za vse vrste zabave in razvedrila 20% (tar. post. 99 a) — koncerti in zabave, ki jih prireja šolska uprava ali šolska mladina v korist učencem dotične šole v šolskih prostorih, niso zavezani taksi (tar. post. 99 a, prip. 4.); poučna predavanja, poučne in gospodarske razstave, večeri in vaje sokolskih in gimnastično-sportnih društev so oproščene taks, če niso zvezane z njimi plesi in veselice (tar. post. 99 a, prip. 4.).

Taksa se plačuje tudi za vse oglase v časopisih, koledarjih, revijah: do 20 cm² 0.50 Din, do 50 cm² 1 Din, do 100 cm² 3 Din, preko 100 cm² 5 Din — za oglase se smatrajo tudi oznanila v uredniškem delu, s katerimi se naznanjajo zaroke, poroke, bioskopske predstave, nove knjige, kjer je naznačena založba in cene in vse drugo, kar ima značaj reklame. Taksam so podvržene tudi objave v uradnem listu (tar. post. 8., toč. 3.).

Takse so oproščeni uradni posli (člen 6., toč. 1.); vojaške vloge in dokumenti za časa vežbe (čl. 6., toč. 3.); vloge invalidov (čl. 6., toč. 6. in 7.); posli glede pokojnin v korist vdovam in sirotam drž. uradnikov (čl. 6., toč. 8.); prošnje, priloge in potrdila, ki se vlagajo in izdajajo zaradi zbiranja podatkov za reguliranje službenih let, pokojnine ali ob prestavlja-

nju drž. uradnikov, kakor tudi za reguliranje pokojnin ali drugih prejemkov teh oseb (čl. 6., toč. 9.); vloge in vsi ostali dopisi državnih uslužbencev v uradnih poslih in pri disciplinskih in drugih kaznivih dejanjih, ki se obravnavajo po uradniškem zakonu; priznanice in vloge za denarne terjatve, ki jim pripadajo po zakonu (čl. 12., toč. 12.) itd.

Kakor vidimo, je davčni vijak prvil zopet nekoliko pri prosveti. Dotaknil se je celo brezplačnega osnovnega pouka, ki je ob upeljavi splošne učne obveznosti skoro obsebi umeven, indirektno se je pa spravilo s pripombo k tarifni postavki 311. šolstvo v službo finančne uprave in se ustvarja s tem tudi nekaj prejudic.

Posebno občutne in mnogobrojne so takse na univerzah, tem občutnejše so za nadarjene revnejše sloje in so absolutno nasprotni principu, za katerega se obče borimo: da se nadarjenim odpre neovirana pot in se jim omogoči, da razvijejo svoj intelekt. Moderni pedagoški princip se bori proti izpitu; taksni zakon nam pa dokazuje, da je še dolga pot, predno bo prodrl ta princip tudi v laičkih krogih.

Kakor je važno za povzdigo široke ljudske prosvete osnovno šolstvo, tako važno smatramo tudi izvenšolsko prosveto za doseg istih ciljev, in skoro si ne moremo misliti dobrega uspeha šolstva brez podpore izvenšolske prosvete, ki izpopolnjuje in gradi pri širokih masah uspehe šolstva. Zato se nam zdi taksni zakon še premalo liberalen napram temu vprašanju. Že dolgo dobo se bori učiteljsvo, da bi doseglo olajšave pri prosvetnem delu glede taks in pristojbin. Naše šole so zidane žalibog tako, da se ne more vsa izvenšolska prosveta koncentrirati v njih. Zato se more učiteljsvo zatekati za prireditve v izvenšolske prostore. Naše oblasti tolmačijo ponavadi do pike natanko vse predpise in tako odje ponavadi davek še tistih par »soldov«, ki se dobe za revne šolarje s prireditvami v izvenšolskih prostorih. Pa tudi predpis, da mora biti dobiček le v korist revnim šolarjem, se nam zdi preozkosrčen. Koliko dobroteljskih in humanitarnih namenov je izven revnih učencev, ki se podpirajo s takimi prireditvami, in ki so tudi veli-

kega vzgojnega pomena za mladino in široke mase, če se podpirajo s prireditvami potom mladine.

Naša zahteva je, da mora dati tako železniško, kakor finančno ministrstvo učiteljsvu vso podporo, da se istemu olajša izvenšolsko prosvetno delo v svrhu izvenšolske prosvetne povzdige širokih mas. Žalibog smo še daleč odstranjeni od tega ideala!

Močen udarec široki ljudski prosveti so tudi takse na časopise, katerih tolmachenje je pri nas skoro še strožje nego predpis. Zato se ni čuditi, če doživljamo presenečenja, da se pobere več davkov nego nam jih predpišejo. Zaman je bil boj Novinarskega Udruženja, zaman oziri na kulturno in prosvetno povzdigo naroda, finančna praksa gre preko tega brezobzirno naprej! Ni potreba dokazovati, da vpliva davek tarifne postavke 8., toč. 3. tudi na trg inserentov, da se časopisi s tem draže in da s tem pada število naročnikov in z njimi čitateljev, ter da tako mesto da bi se širila in dvigala ljudska prosveta širokih mas, da pada. Predpisi teh pristojbin z njih pripombami so pa poleg finančnega bremena tudi močna tehniška ovira za poročevalsko službo listov, tako za dnevno časopisje, kakor za kulturne revije. Davščina na objavo cene in založništvo knjig, ki naj bi se potom časopisja razširile med široke plasti naroda, je močna ovira, ki je stavljena na pot ljudski prosveti in kulturni povzdigi v narodu. Ni potreba omeniti, da pade breme te davščine, kakor tudi breme obmrtnih in podobnih objav v uredniškem delu lista vedno le na list, ker tvorijo ta poročila sestavni del poročevalske in informativne službe in ostaja pobiranje pristojbin za take vesti s strani uprave lista — le teorija.

Ker vplivajo finančni zakoni tudi močno na razvoj prosvete in šolstvo ter tangirajo v mnogih ozirih tudi naše osebnosti in stanovske zadeve, bi želeli, da bi se tudi širši naš stanovski krog zanimal za take zakone in vprašanja in bi se oglašal o njih; da s tem demokratico, ki jo propagiramo na zunaj, izvedemo najprej v lastnih vrstah, s tem, da izvedemo princip sodelovanja vseh in ne le posameznikov pri takih vprašanjih.

Stanovanje in prehrana učiteljstva.

Ne bi načel to suhoparno, že nešteto-krat premleto in vsem znano stvarino, ko bi se mi ne dozdevalo, da je ravno ta stvar precejšen vzrok učiteljskega nezadovoljstva in premikanja iz enega kraja

v drugi. Ni še dolgo tega, ko je neki tovariš svojčas v »Učit. Tov.« napisal članek z naslovom: »V obrambo mlajšega učiteljstva«. Deloma se strinjam z vsebino članka, ne pa toliko z naslovom.

LISTEK.

O učni metodi srbohrvaščine.

Tov. T. Jedrličnik polemizira s štajerskimi tovariši, ki so mu odklonili čitanko, ker ni vežbenica, kakor Schreinerjeva ali Berlitzova. V št. 48. »Učit. Tov.« podaje potem navodila, kako naj se uporablja njegova čitanka, da se doseže isti uspeh kot z vežbenico ali vadnico, samo krajšim potom. Z njim se mora strinjati vsakdo, ki mu je na tem, da za prazno slovnicečenje ne trati preveč časa. Za srbohrvaščino nam je čas bolj skopo odmerjen nego je bil prej za nemščino. To je tudi naravno: srbohrvaščina je Slovincem samo najbližje narečje, ne pa tuj jezik. Ako so štajerci pred prevratom zahtevali za slovenščino toliko ur na teden kakor za nemščino, jim še danes to odobravamo: saj so zato lahko učili materinščino bolj temeljito. Odobravamo danes še metodo, po kateri so v materinščini dosegali gotovo za 50% boljše uspehe, ne odobravamo pa načrta glede na srbohrvaščino. Danes je drugi jezik samo narečje, ki se do malega uči po načelih slovenske slovnice, ako je že navsezadnje za deco, ki ostane večinoma doma ali v rokodelstvu, slovnica največja in najnujnejša potreba. 99% prebivalstva vseh narodov potreba še

danes brez slovnice. V srbohrvaščini nam je treba samo opozoriti na razlike v obeh narečjih in razlik je malo.

Ob slovenski slovnici uri povem tudi srbohrvaško obliko, ob čitanju srbohrvaških sestavkov kažem na podobne oblike v slovenščini. Ne gre na znanje slovnice, temveč za uporabo jezika, za praktično govorico in pisavo, zakaj tudi govori še danes 99% prebivalstva v vseh deželah brez ozira na slovnico.

Dvakrat ali trikrat prečitani sestavek začnemo pregledovati, koliko ima neznanih besed. Te učenci zabeležijo (IV. razred), in sicer vsak zase. Potem poiščemo pomen. Ako je že komu znan, ga pove; ako ne, pomaga rečnik, ako se mudi, ga povem sam. Ob ti priliki opozarjam, da govorim celo uro edino srbohrvaški ter izraze in rekla, ki bi utegnili biti v dotandjem jezikovnem skladišču neznani, sproti beležim na tablo. Zahtevam pa tudi od učencev, da mi po možnosti odgovarjajo v srbohrvaščini. In prav to je tudi Schreiner-Bezjakova metoda ali če hočete Toussaint-Langenscheidtova metoda. — Ko smo se seznanili z novimi besedami, čitamo sestavek vnovič, a tako, da vsakdo zamenja neznano besedo v slovensko ali pa imenuje kar obe. Sledi ponovitev vsebine po vprašanjih. Vprašanja napišem na tablo izmenoma danes s cirilico, jutri z latinico, ki se redno vrstiti

kakor enakovredni sestrici. Odgovore ugotove učenci sami, učitelj samo popravlja, a tako, da zvone odgovori na več načinov (varijant). Te uporablja vsakdo, kakor mu drago. Potem vprašujejo učenci izmenoma drug drugega. Pa eveti mladih Jugoslovenov, kako brez demontiranega slovenstva veselo zro drug drugemu v lice, veseli, kako gladko jim žubori z jezika srbohrvaško narečje. K taki vaji lahko pripnem tudi oddelek pravkar obravnavanih slovnicih pravil za slovenščino in obenem srbohrvaščino. Saj znajo učenci mnogo prej nego bi sam rad na izust vprašanja in odgovore končno tudi popolno vsebino. To lahko porabim za spis, vajo, za šolsko nalogo v latinici ali cirilici.

Tudi učitelj, ki sam ni več srbohrvaščini, se je na ta način privadi prej nego sam misli. Toda: pripravljaj se! Čitaj in čitaj vse, kar dobiš v srbohrvaščini!

Italijanski Cirroli concentrici della grammatica italiana niso niti na pol tako praktični kot Schreiner-Bezjakova vadnica, a učenci jih ne zamečejo, radi tega pa ne piše laška mladina bolj pravilno nego slovenska — saj ne pomagajo tu vsi ciricali grammatike prav nič: samo vaja in vaja v živem jeziku samem. Laški tovariš zato tudi ne pita mladine preveč s slovnico in sintakso, marveč kaže na lepoto, celo lepotičje laškega jezika: la nostra

assai bella lingua, il nostro dolce linguaggio, la dolce favella del si, la piu bella e nobel dota della gran madre d' Italia! Ali se ne skrči Slovincu pest, ko se domisli, da nismo smeli Slovinci pred prevratom čitati niti v nemškem jeziku, da je Bled najlepši kraj na Slovenskem! Hm! In da bi še hvalili svoj jezik! Kaj bi počeli cenzorji?

In naše proste spisne naloge? Še danes nimam preveč dobrega pojma o njih glede na notranjo vrednost. Ti mili Bože! Koliko pa je ljudi med izobraženci, ki znajo res po kvaliteti pravilno pisati? Ali mora biti že vsak list umotvor? Niti vsi umetnostno kvalifikovani umotvorci niso dovršeni. In vendar dosežajo tudi te naloge svoj namen: dokaz, koliko more učenec svojih misli spraviti na papir. Kako? To je druga šola tudi večinoma brez slovnice. Ako hočem, da mi učenci mnogo napišejo, obravnavam temo o priložnosti ustno. Ako zahtevam lepo obliko: razporedbo tvarine, primeren začetek in konec, moram to vaditi in kazati na primernih vzorcih zopet skoro brez slovnice.

Torej po načrtu Schreiner-Bezjakovih vadnic bi se otroci morda naučili srbohrvaške slovnice, prav gotovo pa manj jezika. In to je škoda. Jezik je smoter, slovnica samo pomoček.

V tem, menim, s tov. Jedrličnikom nisva sama.

Ivo Trost.